

„БЪЛГАРСКИ НАРОДЕН ТЕАТЪР“ – ФОНД

На 10 февр. 1923 г. при тържествата по случай 65-годишнината на първото българско представление и 15-годишнината от откриването на Народния театър избухва пожар, който унищожаваше сцената и нанася големи щети. Още на другия ден Домът на изкуствата и печата в София излиза с инициатива за образуване на Общограждански комитет от упълномощени представители на всички културни, просветни и професионални сдружения и институти в столицата, който да събира дарения из цялата страна за възобновяването му. На 12 с.м. повече от 70 души от различни организации слагат началото на ЦЕНТРАЛНИЯ ОБЩОГРАЖДАНСКИ КОМИТЕТ. Избрано е изпълнително тяло с председател проф. Никола Милев*, подпредседатели – протоерей Иван Гошев и Сава Огнянов, секретари – Христо Борина и Сирак Скитник, касиер Георги Белчев, съветници и контролна комисия. За почетен председател е провъзгласен министърът на просветата. Изработен е устав (приет от комитета на 15 февр. 1923 г.), утвърден от МС с постановление от 19 февр. 1923 г. Целта на комитета е да събере необходимата сума за пълното възстановяване и обзавеждане на опожарения Народен театър в един фонд – „Български народен театър“. Съгласно устава средствата се набират от дарения в пари и в натура, приходи от завещания, подписки, представления, такси, лотарии и др., организирани в полза на фонда. Неговото управление се поверява на Централния общограждански комитет в лицето на избраното изпълнително тяло, по чието решение и съгласувано с министъра на просветата се изразходват средствата.

Централният общограждански комитет се заема да изгради свои структури в страната – местни комитети, които да набират пожертвувания. С окръжно № 1 „до всички граждани, чиновници и служачи, институти, корпорации, дружества и съюзи в Царството“ се дават упътвания за тяхното създаване и дейност. Към 28 март са образувани 50 местни комитета, месец по-късно те са 65 и броят им продължава да расте. Откликват банкери, индустриалци, учени, журналисти, граждани. Много общини и други институции предвиждат в бюджетите си специални параграфи. Позив за подкрепа е разпратен и в чужбина, като български легации и консулства са упълномощени да събират даренията.

Особено резултатна е работата на комитета през първите две години от съществуването му. Към 31 дек. 1923 г. в приход на фонда постъпват 5 027 801 лв., към 31 дек. за цялата 1924 г. постъпват 5 105 766 лв., за 1925 г. – 498 887 лв., за 1926 г. – 345 448 лв., за 1927 г. – 312 841 лв. Сумарно до края на 1927 г. изпълнителното тяло успява да събере чрез купони, дарения, забави и пр. в София и провинцията всичко 11 290 644 лв., от които 3 743 427 лв. са от застраховките на театъра. Тези средства служат изцяло за подпомагане работата на назначената от МС Строителна комисия. От фонда се изплащат хонорарите и разходите по командироването на дрезденския архитект проф. М. Дюлфер, на когото са възложени възстановителните работи; заплатите на чиновническия персонал на комисията, нейните канцеларски и домакински разходи, както и тези по електрическата енергия и т.н. Когато държавата не разполага с достатъчно средства или поради бюрократични формалности бави изплащането им, фондът отпуска заеми на Строителната комисия, за да се издължава своевременно пред чуждестранни и местни предприемачи и да не се спъва строителството. През 1927 г. МС взема решение театърът да бъде открит за празненствата по случай 1000-годишнината от царуването на Симеон I и финансово осигурява довършването на строежа. Тъй като в бюджета не се предвиждат средства за обзавеждане, комитетът се съгласява да отпусне за целта 3 млн. лв. Равносметката на фонда към края на 1927 г. е: изразходвани всичко 6 252 309 лв., от които 5 908 108 лв. са предоставени на Строителната комисия.

При очертаващото се приключване на възстановителните работи и поради възникнали разногласия вътре в изпълнителното тяло на Централния общограждански комитет, от една страна, и между него и МНП, от друга, на 5 дек. 1927 г. МС взема решение за прехвърлянето на фонда към Министерството и ликвидация на комитета. Огорчен от тази намеса на изпълнителната власт, комитетът отнася въпроса до Върховния административен съд, който обаче на 30 юни 1928 г. отхвърля молбата му като неоснователна. При това положение комитетът е принуден постепенно да пристъпи към своето и на местните си структури разпускане. Със заповед на МНП от 11 дек. 1931 г. е назначена комисия, която да прегледа сметките на фонда и да предаде всички книжа. В изпълнение на предписание на МНП от 25 авг. 1932 г., Централният общограждански комитет предава цялата си документация на касиера на операта и от 7 септ. с.г. престава да съществува. Към тази дата от фонда остават неизползвани 196 964 лв. по сметка в Съюза на популярните банки и 38 800 лв. в облигации от БДЗ (1921), съхранявани в БНБ. В ролята на управляващо фонда на 25 авг. 1937 г. МНП издава заповед, с която неизразходваната сума (заедно с лихвите) от 263 750 лв. на 7 септ. с.г. е предадена на дирекцията на Народния театър за обзавеждане.

Така след Централния общограждански комитет и фондът престава да съществува.

“das Bulgarische Nationaltheater“- Stiftungsfonds

Aus Anlass einer Feier im 65. Jubiläumsjahr seit der ersten bulgarischen Aufführung und des feierlichen Begehens des 15. Jahrestages seit der Einweihung des Nationaltheaters bricht ein Brand am 10. Februar 1923 aus, der die Bühne zerstört und große Schäden anrichtet. Noch am nächsten Tag ergreift das Haus der Kunst und Presse in Sofia die Initiative für die Errichtung eines bürgerlichen Komitees aus bevollmächtigten Vertretern aller kulturellen, aufgeklärten und professionellen Versammlungen und Institute in der Hauptstadt, das die Spenden aus dem ganzen Land für die Wiederherstellung des Theaters sammeln muss. Am 12. März wird das zentrale bürgerliche Komitee von über 70 Menschen aus unterschiedlichen Organisationen ins Leben gerufen. Das ausgewählte Exekutivorgan besteht aus dem Vorsitzenden Prof. Nikola Milev, den stellvertretenden Vorsitzenden- Erzpriester Ivan Goschev und Sava Ognjanov, Sekretär- Hristo Borina und Sirak Skitnik, dem Kassierer- Georgi Beltschev, den Beratern und der Kontrollkommission. Der Ehrenvorsitzende ist der damalige Aufklärungsminister. Am 15. Februar 1923 wird das ausgearbeitete Statut mit einer Verordnung des Ministerkabinetts von 19. Feb. 1923 verabschiedet. Das Ziel des Komitees ist die Sammlung des benötigten Geldes für die vollständige Renovierung und Einrichtung des in Schutt und Asche gelegene Nationaltheaters in einem Stiftungsfonds- “das Bulgarische Nationaltheater“. Laut des Statutes wird das Geld von Spenden in Geld und in Naturalien gesammelt, aber auch von Testaments-, Gebühren-, Aufführungs-, Lotterieneinnahmen und von anderen Einkünften, die zugunsten des Stiftungsfonds gesammelt werden. Die Führung des Fonds wird dem zentralen bürgerlichen Komitee im Gesicht von ausgewähltem Exekutivorgan anvertraut, das die Entscheidungen über die Mittelausgabe zusammen mit dem Aufklärungsminister trifft.

Das zentrale bürgerliche Komitee stellt sich die Aufgabe, sich neue Strukturen in dem ganzen Land zu verschaffen- lokale Komitees, die die Spenden sammeln. Mit einem Befehl “an alle Bürger, Beamten, Institute, Korporationen, Vereine und Verbände im Zarenreich” wird auf ihre Gründung und Aktivitäten hingewiesen. Bis zum 28. März werden 50 lokale Komitees gebildet, einen Monat später sind diese 65, Tendenz steigend. Auf die Initiative reagieren Bankiere, Industriellen, Wissenschaftler, Journalisten, Bürger. Mehrere Gemeinden und andere Institutionen sehen in ihren Etats spezielle Paragrafen vor. Im Ausland sucht man auch Unterstützung, indem man bulgarischen Gesandtschaften und Konsulaten Vollmachten erteilt, Geldmittel zu sammeln.

Besonders erfolgreich ist die Arbeit des Komitees in den ersten zwei Jahren seiner Gründung. Bis zum 31. Dezember 1923 sind 5 027 801 Leva eingegangen, bis zum 31. Dezember 1924 sind die eingegangenen Geldmittel 5 105 766 Leva, für das Jahr 1925- 498 887 Leva, für 1926- 345 448 Leva und für das Jahr 1927- 312 841 Leva. Bis zum Ende 1927 gelangt es dem Exekutivorgan insgesamt 11 290 644 Leva durch Partys, Veranstaltungen und von Spenden zu sammeln. 3 743 427 Leva von allen Einnahmen kommen aus den Versicherungen des Theaters. Diese Geldmittel dienen völlig der Unterstützung der Arbeit der vom Ministerrat angestellte Baukommission. Aus dem Fonds werden bezahlt: die Honorare und die Reisespesen des Dresdner Architekt Prof. M. Dülfer, dem die Renovierungsarbeiten aufgetragen werden; die Gehälter der Kommissionsbeamten, ihre Büro- und Haushaltsausgaben, aber auch das Geld für die verwendete Energie. Wenn der Staat nicht über genug Geldmittel verfügt oder wegen bürokratischer Formalitäten die Auszahlung behindert, leiht der Stiftungsfonds der Baukommission Geld, um rechtzeitig die Gehaltszahlung ausländischer und inländischer Unternehmer zu leisten und um die Bautätigkeiten nicht zu behindern. Im Jahr 1927 entschließt sich der Ministerrat dazu, das Nationaltheater aus Anlass des feierlichen Begehens des 1000. Jahrestages seit der Regierung des Zaren Simeon I einzuweihen. Aus diesem Grund finanziert der Ministerrat die Bauvervollständigung. Da im Etat kein Geld für Einrichtung des Gebäudes vorgesehen wird, gibt das Komitee 3 000 000 Leva. Die Bilanz des Stiftungsfonds am Ende 1927: ausgegeben- insgesamt 6 252 309 Leva, von denen 5 908 108 Leva der Baukommission zur Verfügung gestellt.

Abgesehen davon, dass die Renovierungsarbeiten zu Ende sind und wegen der entstandenen Auseinandersetzungen in dem Exekutivorgan des zentralen bürgerlichen Komitee, aber auch zwischen dem und dem Aufklärungsministerium entschließt sich der Ministerrat am 5. Dezember 1927 dazu, den Fonds dem Ministerium zu übertragen und das Komitee aufzulösen. Das von der Einmischung der Exekutive beleidigte Komitee trägt die Frage dem Obersten Verwaltungsgericht vor, das am 30. Juni 1928 den Antrag als grundlos bewilligt. In dieser Lage wird das Komitee dazu gezwungen, seine zentralen und lokalen Strukturen aufzulösen. Mit einem Befehl des Aufklärungsministeriums seit 11. Dezember 1931 wird eine Kommission angestellt, die die Fondsrechenschaft untersucht und alle Wertpapiere übergibt. Einem Befehl des Aufklärungsministerium zufolge übergibt das zentrale bürgerliche Komitee dem Kassierer der Oper seine Unterlagen und ab dem 7. September n.J. hört auf zu existieren. Zu diesem Datum bleiben aus dem Stiftungsfonds 196 964 Leva ungebraucht, die sich im Konto des Verbandes der populären Banken befinden, und 38 200 Leva in Anleihen aus BDZ*(БДЗ), die in der Bulgarischen Nationalbank sicher angelegt werden. Am 25. August 1937 erteilt das Aufklärungsministerium einen Befehl, der das Nationaltheater bevollmächtigt, das ungebrauchte Geld (mit den Zinsen) in Höhe von 263 750 Leva für die Einrichtung des Theaters zu nutzen.

Nach der Auflösung des zentralen bürgerlichen Komitees hört der Stiftungsfonds auf zu existieren.